

Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega täiendatakse jäätmeseaduses elektri- ja elektroonikaseadmete turule laskmist käsitlevaid sätteid, mis on seotud seadmetes kasutatavate ohtlike ainete ning nende turule laskmise keeldudega. Euroopa Majanduspiirkonnas on keelatud turule lasta elektri- ja elektroonikaseadmeid, mis sisaldavad pliid, elavhõbedat, kuuevalentset kroomi, kaadmiumi ning teatud ftalaate seadmete plastides. Elektri- ja elektroonikaseadmetes teatud ohtlike ainete kasutamise keelamise nõuded tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2011/65/EL teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramise kohta elektri- ja elektroonikaseadmetes (ELT L 174, 01.07.2011, lk 88–110, edaspidi *RoHS-direktiiv*). Turule laskmise keeldu ei rakendata teatud tegevusvaldkondades (nt kosmoses või sõjanduses) kasutatavatele seadmetele. Eelnõukohase seadusega täiendatakse nende elektri- ja elektroonikaseadmete loetelu, millele keeld ei kehti, ühe elektri- ja elektroonikaseadmega ning täpsustatakse ühe loetelus oleva elektri- ja elektroonikaseadme määratlust. Eelnõukohase seadusega kavandatud muudatustega rakendatakse Eesti õigusesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2017/2102, millega muudetakse direktiivi 2011/65/EL teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramise kohta elektri- ja elektroonikaseadmetes (ELT L 305, 21.11.2017, lk 8–11, edaspidi *RoHS-direktiivi muudatus*).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) on ette valmistanud Keskkonnaministeeriumi keskkonnatehnoloogia osakonna peaspetsialist Hannela Artus (626 2860, hannela.artus@envir.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna jurist Peeter-Jaak Ait (626 0738, peeter-jaak.ait@envir.ee) ning keeleteimetaja oli sama osakonna peaspetsialist Aili Sandre (626 2953, aili.sandre@envir.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõukohase seadusega võetakse üle RoHS-direktiivi muudatus ja muudetakse jäätmeseaduse 2018. aasta 1. jaanuaril jõustunud redaktsiooni (RT I, 04.07.2017).

Seaduse Riigikogus vastuvõtmiseks on vajalik poolthäälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Jäätmeseaduse § 27 lõike 1 kohaselt on Euroopa Majanduspiirkonnas keelatud turule lasta kuuevalentse kroomi ühendeid, pliid ja selle ühendeid, elavhõbedat ja selle ühendeid, kaadmiumi ja selle ühendeid, polübroomitud difenüüleetreid, polübroomitud bifenüüle, bis(2-etüülheksüül)ftalaati, butüülbensüülftalaati, dibutüülftalaati või diisobutüülftalaati sisaldavaid elektri- ja elektroonikaseadmeid ja nende osi. See keeld ei kehti

- 1) kosmosesse saatmiseks mõeldud seadmetele;
- 2) seadmetele, mis on kindla sihiga projekteeritud ja tuleb paigaldada jäätmeseaduse kohaldamisalast välja jäetud või sinna mittekuuluva muud liiki seadme osana ja mis toimivad üksnes kõnealuse seadme osana ning mida saab asendada üksnes samasuguse kindla sihiga projekteeritud seadmega;
- 3) suurtele paiksetele tööstuslikele tööriistadele;
- 4) suurtele paigaldistele;
- 5) inimeste või kaupade transpordivahenditele, välja arvatud kahe rattalised elektrisõidukid, millel puudub tüübikinnitus;
- 6) üksnes majandus- ja kutsetegevuse jaoks kättesaadavaks tehtud maanteevälistele liikurmasinadele;
- 7) aktiivsetele siirdatavatele meditsiiniseadmetele;
- 8) fotogalvaanilistele paneelidele, mis on mõeldud kasutamiseks süsteemis, mille on projekteerinud, kokku pannud ja paigaldanud spetsialistid alaliseks kasutamiseks kindlaksmääratud kohas, et toota päikesevalgusest energiat avalikuks, kaubanduslikuks ja tööstuslikuks kasutuseks ning elamute jaoks;
- 9) seadmetele, mis on projekteeritud üksnes teadus- ja arendustegevuseks ja mis on kättesaadavad vaid ettevõtete vahelises süsteemis;
- 10) seadmetele, mis on vajalikud liikmesriikide esmatähtsate julgeolekuhuvide kaitsmiseks, sealhulgas sõjaliseks otstarbeks mõeldud relvad, laskemoon ja sõjavarustus.

Eelnõukohase seaduse eesmärk on laiendada seadmete loetelu, millele seadmetes sisalduvate ainete tõttu kohalduda võib turule laskmise keeld ei kehti.

Eelnõukohase seadusega lisatakse loetellu *vileorelid* ja täpsustatakse, millised seadmed on üksnes majandus- ja kutsetegevuse jaoks kättesaadavaks tehtud maanteevälised liikurmasinad.

Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu kohta ei ole koostatud väljatöötamiskavatsust Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punkti 2 alusel.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohase seaduse § 1 punktiga 1 täiendatakse kehtiva jäätmeseaduse § 27 lõiget 1² uue punktiga 11, millega lisatakse loetellu vileorelid. Vileorelite viledes kasutatakse heli tekitamiseks pliide, mistõttu ei vasta vileorelid RoHS-direktiivi nõuetele. Kuna pliide ei ole viledes võimalik asendada, ei tohiks pärast 22. juulit 2019 vileoreleid enam turule lasta. Euroopa Komisjoni hinnangul oleks see RoHS-direktiivi soovimatu mõju, mistõttu RoHS-direktiivi muudatusega lisatakse vileorelid nende seadmete loetellu, millele ei kehti turule laskmise keeld ehk millele RoHS-direktiiv ja jäätmeseaduse § 27 lõige 1 ei kohaldu.

Eelnõukohase seaduse § 1 punktiga 2 muudetakse kehtiva jäätmeseaduse § 27 lõike 6 punkti 4. Muudatusega täiendatakse üksnes majandus- ja kutsetegevuse jaoks kättesaadavaks tehtud maanteeväliste liikurmasinate termini selgitust. RoHS-direktiivi (ja jäätmeseaduse § 27 lõiget 1) ei kohaldata sisseehitatud jõuallikaga maanteeväliste liikurmasinate suhtes, mis on kättesaadavaks tehtud üksnes majandus- ja kutsetegevuseks. Teatavat tüüpi maanteeväliste liikurmasinate puhul toodetakse samas tooteseerias kaks versiooni, mille ainus erinevus on nende jõuallikas (sisseehitatud või väline). Kehtiv õigus hõlmab üksnes sisseehitatud jõuallikaga masinaid, kuid masina kahte versiooni tuleks ühtmoodi käsitleda. Seetõttu jäetakse RoHS-direktiivi (ja jäätmeseaduse § 27) kohaldamisalast välja ka välise jõuallika abil

(võrgutoitel) töötava ajamiga maanteevälised liikurmasinad. Eelnõukohase seaduse § 1 punktiga 2 sõnastatakse kehtiva jäätmeseaduse § 27 lõike 6 punkti 4 termin järgmiselt:

„4) üksnes majandus- ja kutsetegevuseks kättesaadavaks tehtud maanteevälised liikurmasinad on sisseehitatud jõuallika või välise jõuallika abil töötava ajamiga masinad, mille käitamine nõuab liikuvust või töö käigus pidevat või vaheaegadega liikumist mitme kindla töökoha vahel ning mis on tehtud kättesaadavaks kasutamiseks üksnes majandus- ja kutsetegevuses.“

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohase seadusega ei võeta kasutusele ühtegi uut terminit. Eelnõukohase seadusega võetakse üle RoHS-direktiivi muudatusest tulenev üksnes majandus- ja kutsetegevuse jaoks kättesaadavaks tehtud maanteevälise liikurmasinate täiendav selgitus.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõukohase seadusega ühtlustatakse jäätmeseadus RoHS-direktiivi muudatusega (EL) 2017/2102 (ELT L 305, 21.11.2017, lk 8–11). Eelnõukohane seadus vastab direktiivi nõuetele. Direktiivi ja eelnõu võrdlustabel on seletuskirja lisas.

6. Seaduse mõjud

Kavandatav muudatus

Kavandatava muudatusega jäetakse jäätmeseaduse § 27 reguleerimisalast välja vileorelid. Lisaks täpsustatakse maanteevälise liikurmasinate terminit, laiendades sellega masinatüüpe, mis jäävad samuti jäätmeseaduse § 27 reguleerimisalast välja. Kavandatavad muudatused hõlmavad jäätmeseaduse ühte paragrahvi.

Sihtrühm

Elektri- ja elektroonikaseadmete valmistajad

Kaasnev mõju

Vileorelite vilesid valmistatakse pliisulamitest. Plii ja tina kombinatsioone kasutakse oreli heli erinevate tämbrite saavutamiseks. Ühtegi teist materjali ei saa kasutada plii ja tina sulamiga samal viisil, mistõttu ei ole plii kasutamisele oreliviledes olemas sobivat alternatiivi. Vileorelite ehitust ei ole võimalik ka muuta nii, et säiliks nende esialge ettenähtud funktsioon. Kui kavandatavat muudatust ei tehtaks, ei tohiks vileoreleid enam alates 2019. aasta 22. juulist turule lasta, kuna pliisisalduse tõttu ei vasta need RoHS-direktiivi nõuetele. See tooks selles tootmissektoris kaasa töökohtade ja turuosa kaotuse ning mõjutaks oluliselt oreelite ehitamist ning muusikatööstust üldisemalt. Vileorelite valmistamise ja turule laskmise jätkamisega seoses ei ole teada ühtegi tervise või keskkonnaprobleemi, vileorelid on väga pika elueaga tooted¹.

Jäätmeseaduse § 27 lõiget 1 ei kohaldata nende maanteevälise liikurmasinate suhtes, mis on kättesaadavaks tehtud üksnes majandus- ja kutsetegevuseks ja sisseehitatud jõuallikaga. Teatavat tüüpi maanteevälise liikurmasinate puhul toodetakse samas tooteseerias kaks mudelit, millest ühel on sisseehitatud jõuallikas ja teisel on väline. Kehtiva õiguse järgi peavad välise jõuallikaga liikurmasinad vastama RoHS-direktiivi nõuetele, kuigi muudes osades on liikurmasinad identsed. See on loonud turutõrke ning ebavõrdse lähenemise kahele, peaaegu

¹ Euroopa Komisjoni mõjuhinnang (SWD(2017) 23 final)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=SWD:2017:0023:FIN>.

identsele seadmetüübile. Samuti on teatud liikurmasinatüüpide juures välja tulnud asjaolu, et ühe masinatüübi, mis on direktiivi reguleerimisalas, RoHS-direktiiviga vastavusse viimiseks tuleb direktiiviga vastavusse viia ka need masinatüübid, mis ei ole direktiivi reguleerimisalas, kuna masinate tootmisliinid on samad. See tähendab kulusid, mida tegelikult ei peaks kandma². Üldiselt toodetakse välise jõuallikaga maanteeväliseid liikurmasinaid vähe. Kaevandustes kasutatavate masinate Euroopa Liidu turuosa maailmaturul on suhteliselt väike. Üksnes majandus- ja kutsetegevuses kasutamiseks mõeldud koristamis- ja puhastamismasinaid lastakse igal aastal Euroopa Liidu turule hinnanguliselt üle 70 000, millest välise jõuallikaga tooted moodustavad umbes 20%. Kuigi välise jõuallikaga maanteevälise liikurmasinate mõned osad sisaldavad keelatud aineid, on nende masinate jäätmeseaduse § 27 (RoHS-direktiivi) kohaldamisalast väljajätmise keskkonnamõju väheoluline, võttes arvesse, et tegemist on ainult väikese osaga selle tootegrupi sektoris. Suurem osa masinaid – üksnes majandus- ja kutsetegevuses kasutamiseks mõeldud sisseehitatud jõuallikaga maanteevälised liikurmasinad – on juba kohaldamisalast väljas. Kavandatud muudatusega kaasneb pigem positiivne majanduslik mõju, eriti just puhastus- ja kaevandamisseadmete sektorile, kus tegutsevad peamiselt väikese ja keskmise suurusega ettevõtted. Kulusid saab kokku hoida nõuetele vastavusse viimise ning selleks vajaliku arendus- ja teadustegevuse arvelt. Euroopa Komisjon on hinnanud olukorda¹ ning kavandatud muudatusega kaotatakse ebavõrdne olukord üksnes majandus- ja kutsetegevuseks mõeldud maanteevälise liikurmasinate suhtes, jättes mõlemad, nii sisseehitatud kui välise jõuallikaga masinad, RoHS-direktiivi reguleerimisalast välja.

Kavandatavad muudatused ei avalda mõju riigi julgeolekule, välissuhetele ja regionaalarengule ega oma ka sotsiaalset mõju.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Kavandatavad muudatused ei avalda otsest mõju kohaliku omavalitsuse ega riigi töökorraldusele.

Eelnõukohase seaduse rakendamine ei ole seotud riigi ega kohaliku omavalitsuse kulude ega tuludega.

8. Rakendusaktid

Eelnõukohaste muudatuste jõustumisega seoses ei ole vaja kehtestada muudatusi kehtivates määrustes.

9. Seaduse jõustumine

Jäätmeseaduse muutmise seadus jõustub 2019. aasta 12. juunil. Nimetatud kuupäevaks tuleb üle võtta RoHS-direktiivi muudatus.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Seaduseelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile ning Rahandusministeriumile eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ja arvamuse avaldamiseks MTÜ-le EES-Ringlus, MTÜ-le Eesti Elektroonikaromu, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale ja

² Eunomia ja Öko-Instituti maanteevälise liikurmasinate uuring (2015)

http://rohs.exemptions.oeko.info/fileadmin/user_upload/reports/20150312_RoHS_scope_review_final_a.pdf

probleemtooteregistris registreeritud või teadaolevatele elektri- ja elektroonikaseadmete valmistajatele.

(allkirjastatud digitaalselt)

Siim Kiisler
Keskkonnaminister

EUROOPA LIIDU ÕIGUSALLIKATE JA EESTI SEADUSE EELNÕU
VÕRDLUSTABEL

Seaduseelnõu säte (paragrahv, lõige, punkt)	ELi õigusallika nõue (artikkel, lõige, punkt ja märksõna)	Vastavus ELi õigusallikale (vastab, ei vasta, vastab osaliselt)	Mittevastavuse või osalise vastavuse põhjendus	Kooskõlla viimise tähtaeg
§ 1 punkt 1	Direktiiv (EL) 2017/2102 Artikli 1 lõike 1 punkt b	Vastab		
§ 1 punkt 2	Direktiiv (EL) 2017/2102 Artikli 1 lõige 2	Vastab		
§ 2	Direktiiv (EL) 2017/2102 Artikli 2 lõige 1	Vastab		